

PREDBRAČNI SPOLNI ODNOSI

Taj je fenomen veoma proširen. Statistike govore o visokim postocima. Ozbiljna istraživanja i u Evropi i u Americi upozoravaju da je u trajnom porastu. Postaje gotovo pravilo da »drugačije«
danas nije ni moguće, i »zašto bi to bilo zlo«? Činjenica raste ne samo među onima koji provode *prigodne* odnošaje, na radu, u nekim specifičnim okolnostima, za vrijeme studija, pod ferijama . . . , nego prije svega znatno raste među samim zaručnicima. Rijetki su koji polaze u brak čisti od toga.

S druge strane naravno je da se zaručnici pitaju *dokle* mogu ići u uzajamnoj nježnosti i u želji da se *potpuno* sjedine. Prirodno je da se pitaju na koji način da se svladaju da u njihovim sastancima ne dođe do trenutaka koji dalje neodoljivo vode do fizičkog sjedinjenja. Drugim riječima, zaručnici, mada još nisu supruzi, nisu ni anđeli niti sebi strane osobe. Oni se vole i treba da se sve više vole, težeći za sve intimnijim darivanjem i sve dubljom asimilacijom svojih osoba. A potpuna ljubav obuhvaća čitava čovjeka, u svim regijama njegova bića — u duhovnoj i u tjelesnoj sferi — za čim zaručnici teže. Takva potpuna ljubav obuhvaća također i fizičko sjedinjenje. Pa ako se kaže da fizičko sjedinjenje njima još nije dopušteno, oni s pravom traže dokaze takve zabrane, koju smatraju teškom i nečim što duboko ranjava i frustrira njihovu ljubav. Najprije govorimo o *zaručničkim* odnosima, zatim o *prigodnim*.

Nekoliko argumenata

Pravni dokaz

Bračni čin koji izvode mladi, pa bili oni i zaručnici, dosada se smatrao nedopuštenom uzurpacijom ili nepravednim prisvajanjem nekih prava. Ako polazimo sa stajališta da je ženidba u osnovi *kontrakt* ili ugovor, treba imati na umu da svaki ugovor zahtijeva veoma precizne pravničke norme, koje sankcioniraju od kojega trenutka točno počinju vrijediti određena prava. To vrijedi za svaki kontrakt, pa također i za ženidbeni. Nije li istina da brak daje »pravo«
na tijelo druge osobe, što se

izriče formulom »ius in corpus«? Nije li neodloživ zahtjev svakog dobro uređenog društva da se točno odrede polazišta od kada vrijede stanoviti privilegiji? Čemu bi trebalo ženidbu izuzimati iz tog općeg načina?

Sigurno, pravo i njegova jasna preciznost *očito su vrijednosti*. Šteta je samo što ih današnji čovjek premalo cijeni. Čemu uopće to, tako se pitaju, da se pravo na seksualni čin s ljubljenu osobom treba steći nekim određenim danom ili nekom određenom noći? Ili se smatra da se to dvoje nije jednako tako voljelo dan ranije? Poteškoća da mladi shvate pravničku određenost ovdje je spojena s *individualističkom* vizijom ljubavi. Pa kažu da se vrijednost te pravničke određenosti pretjeruje. »Ako mi sebi želimo dobro«, kažu zaručnici, »čemu da u to ulaze drugi?« »Čemu tu treba država ili Crkva da regulira našu ljubav?« »Možda stoga što bi se ljubav mogla navinuti kao neka ura?«

Zapravo je dužnost odgojitelja da mlade pouče o vrijednosti pravničkih odredaba. Nije li istina da se zapravo sva prava zrelije dobi stječu neke određene noći ili nekog određenog dana, a da ipak ta činjenica ne tvori motiv njihove kontestacije? Primjer je »dan punoljetnosti«. Istina, ženidba nije *ni jedno, ni prvotno pravnički* kontrakt (savez), nego *ugovor ljubavi*. No, može li se ljubav, još ničim vezana, kao što je zaručnička ljubav, samo tako proglasiti »dozrelom«? Koji bi tu mogao biti kriterij? Kako može biti ljubav »dozrela« ili »potpuna« ako dvoje mladih nemaju još jakosti da je kao takvu pred svijetom i manifestiraju? Ljubav je tako važan faktor da treba da bude zajednici objavljen. Ona je, istina, tajna njihove intimnosti, ali sa socijalnim reperkusijama. Pravo je da potencijalna djeca koja bi se imala roditi, kao i sami supruzi, steknu određena prava. I tako je ljubav *socijalna dužnost*, koju dvoje pred drugima uzimaju na sebe sa svim reperkusijama: odnosima, posljedicama, odgovornostima... Inače je opasnost da nas drugi ne poznaju onakve kakvi jesmo, tj. kao obitelj. Kako netko može reći da zaista *definitivno* voli neku osobu i da ju je izabrao sebi za družicu života ako još ne želi preuzeti na sebe *socijalnu i pravnu* dužnost koja sankcionira taj izbor?

Isti dokaz možemo drugim riječima formulirati ovako: *spolni čin* stvara jezgru međusobnog pripadanja, *središte* bitno zajedničkih odnosa. To je *definitivan vez*, i nitko više ne može sebe uzeti natrag. A zajednica *ima pravo* da zna za pojavu tih i takvih skupina u svome tijelu: ona želi da joj se zagarantira protiv zloporabe dobi, srodstva, duhovne nezrelosti, nesposobnosti. Štoviše, čin ostaje izvan svog opravdanog socijalnog konteksta, jer je i intenzivna ljubav podložna pravima suživota s drugima. Prema tome, o »potpunosti« ili o »dozrelosti« ljubavi ne može suditi *subjektivno sam* zainteresirani par, nego treba da bude na *objektivnom* planu *nekih* kriterija po kojima se ta dozrelost prosuđuje; a to je *uklapanje* u zajednicu činom javnog priznavanja svoje ljubavi i preuzimanja svih sankcija koje iz toga slijede.

Jedan socijalni protudokaz: *čin* je bitno *prokreativan*, pa ni svojevrijedno izbjegavanje začeca djeteta ne oslabljuje taj njegov unutrašnji ka-

rakter. A prokreativnost traži *stabilnost*, socijalnu zaštitu, društveno priznanje obveza i dužnosti, krvne ovisnosti itd.

Pravni je dokaz sigurno snažan mada ga nije uvijek *lako* protumačiti mladima. Pa tako njihovo protivljenje tom dokazu ima neki temelj. Juriđičko dokazivanje, zapravo, unatoč pompoznosti s kojom se iznosi, ostavlja dojam stanovite površnosti i čini se kao da ne vrijedi baš za svaki konkretan slučaj. Što da se, na primjer, rekne kad bi se dvoje svakako željelo uzeti, ali to ne mogu još izvesti samo zbog toga jer se protive roditelji, jer još nemaju stana ili jer su po srijedi druge okolnosti? Ili, recimo, kad su oboje složno zaključili da za trenutak još ne žele djece: kakva bi u tom slučaju mogla biti povrijeđena prava »trećega«? Ne događa li se i u drugim kontraktima, na temelju privatnog prethodnog sporazuma, da se stranke mogu služiti pravima prije vremena? A kakav bi bio onaj brak gdje bi postojale sve pravničke točnosti, ali bi manjkalo ljubavi?

Psihološki dokaz

Očito je da je u zaručnicima *impuls* prema fizičkom sjedinjenju po samome sazrijevanju ljubavi prirodna meta ili točka do koje dolazi to polagano sazrijevanje ženidbenih vrijednosti. To sazrijevanje pomalo dolazi do kulminacije, što u konkretnosti znači: do totalnog raspolaganja jednog partnera drugim u osobnoj razmjeni vrijednosti i u darivanju svega onoga što postoji također na fizičkom planu. Ipak, s druge strane, sa stanovitog vidika znanstvenog pristupanja problemu sigurno je (psihološka ispitivanja i eksperimentalni podaci) da fizičko sjedinjenje u predbračno doba među zaručnicima svršava *blokiranjem* daljnjeg uzrasta ljubavi u svojim višim područjima potpunog darivanja. (Usp. F. Böckle — J. Köhne, *Repporti prematrimoniali*, Brescia, Queriniana 1969.)

I zaista, prije negoli je nastupio definitivan vez, izražaji ili manifestacije intimnosti bračnoga tipa *nemaju one punine* koju inače imaju u braku. Nedostaje im čitav onaj *krug* vrijednosti što tvori totalno zajedništvo u vremenu i u prostoru, vlastit totalnom sjedinjenju dviju egzistencija. Takvi izražaji intimnosti u zaručničko doba predstavljaju stanovito *očitovanje nedosljednosti*, lišeno svojih, inače, prirodnih dimenzija punine i pronicanja. Tim putem veoma lako dolazi do toga da zbog takvih spolnih odnosa preuzmu mah isključivo manje konstruktivni ili čak negativni elementi; oni emocionalne naravi, erotički, takvi koji stavljaju branu ili zid, to jest zatvaraju mogućnost daljnjih uzvišenijih razvojnih etapa međusobnog poznavanja. Tu onda prevlada kult »trenutka« i kult »naslade« koji priječe da dva duhovna bića međusobno pravo komuniciraju i koji *zaustavljaju daljnji uzrast ljubavi*. To je u stvari fatalno blokiranje daljnjeg sazrijevanja u ljubavi.

Općenito govoreći, zaručnici se mnogo *ne brinu* za te vidike afektivnog mehanizma, nego međusobni seksualni čin promatraju kao vrhunac svojih međuodnosa, pri čemu ništa drugo redovito ne vide nego samo

jednostavno *anticipiranje* u vremenu onoga što će vrlo brzo biti »dopušteno« i pravno sankcionirano. Međutim, stvarno je tako, ukoliko uzimamo sa stanovitom ozbiljnošću i poštivanjem ono što nam pružaju najnovija istraživanja psihologije, da fizičko sjedinjenje *izvan* svoga *punog* konteksta želi uzdići mnogo *manje* vrijednosti dok *više* vrijednosti degradira i iskrivljuje. Takav, naime, čin provocira blokiranje *regresivnog* tipa u procesu rasta ljubavi. Važno je s tim u vezi napomenuti, kako tvrde stručnjaci, da partneri nakon čina doživljavaju puninu, radost, smirenje, stanovitu superiornost i osjećaj dominacije, veličinu i sposobnost — *jedino* u zakonitom braku, *ne inače*.

Predbračnim spolnim odnosima osobito je udarena *djevojka*, odnosno žensko biće. Za razliku od muškarca, ona mnogo teže uspijeva u seksualnom činu razlikovati *erotski* trenutak — trenutak »okusa« od specifično oblativnog — *ekstatičkog* trenutka. Stoga ona u nekoj određenoj točki tog djelovanja zapaža da su njezine najdragocjenije vrijednosti isključene, kao stavljene izvan igre, i da njezino tijelo postaje čisti stroj koji stimulira nasladu muškarca. Ona u stanovitom trenutku doživljava frustraciju i kasnije nosi taj strašan osjećaj frustracije, naime, da je veliki misterij njezina poziva na ljubav i na majčinstvo banalno i grubo povrijeđen. Ona će dugo osjećati u svojoj nutрини te udarce koji su je potkresali, možda dugo i kroz čitav bračni život.

Jednostavnije: eksperimentalno se dokazuje *činjenica* da ondje gdje još nema službenog ženidbenog veza, spolni čin sebi na raspolaganje ne nalazi sve one okolnosti zajedništva u vremenu i u prostoru koje zahtijeva totalna međusobna fuzija. Tom činu manjka na dimenzijama njegove *punine*. Može se reći: to je puni čin, kojemu nedostaje njegova punina. A budući da nedostaju elementi koji su potrebni za totalnu fuziju ili potpuno stapanje dvaju života u jedan, lako se događa da *prevagnu* manje konstruktivni vidici seksualnog čina. Od takve anahronične situacije najviše trpi žena: njena puna objektivnost, njena potreba da bude prihvaćena sa svom svojom bogatom osobnošću, a ne samo da bude željena i prihvaćena u svome tijelu, *blokirani* su od nepremostive okolnosti da njih dvoje još nisu ono što bi morali biti — »samo jedno biće«.

Biološki dokaz

Snagom svog unutrašnjeg usmjerenja i svojih mehanizama spolni čin je *ontološki* i *neraskidljivo* vezan uz prokreativno značenje. Niti vješto isključivanje začeca ne može isključiti to *unutrašnje* značenje bračnog odnosa. A razlog je tome taj što su, s jedne strane, biološke karakteristike samog odnosa takve, i što su, s druge strane, u oba partnera uvijek prisutne neuklonive težnje da se kroz tjelesno spajanje izrazi život sličan njihovome, koji će im u vremenu opipljivo dozivati u pamet njihovu ljubav: »to je plod naše ljubavi«. To je težnja volje da zauvijek ostanu jedno uz drugo u novom životu. Taj će ih novi život nastavljati s njih-

vim najuzvišenijim osobnim sadržajima, s crtama sličnosti njihova tijela, s njihovim načinom i stilom života, s njihovim imenom i rodom.

Taj karakter otvorenosti prema prokreaciji, a koji je neodjeljiv od seksualnog čina, traži *autentično prokreativne uvjete*, to jest, »službeno« stanje *jedinstva i trajnosti*. To je stanje koje u svakom slučaju garantira brigu asistencije i odgoja, ukoliko se eventualno kao plod njihove ljubavi pojavi novo ljudsko biće. Društvo ima pravo zahtijevati od roditelja da jedan građanin stupi u život opskrbljen svim onim što mu je potrebno da raste i da se postupno uklopi u adekvatne načine dotičnog društva. I tako dvoje zaručnika mogu tvoriti afektivno vrlo dobro integriran par, ali oni još ne čine obitelj, to jest, ne čine sjedinjen i stabilan par, koji bi djetetu osiguravao fizičko i psihičko normalno sazrijevanje, a što je inače apsolutno pravo djeteta da mu se osigura.

Možemo to formulirati i ovako: kad je ljubav zaručnika već postigla svoj relativni *vrhunac* i kad je njihova volja za sjedinjenjem tako uređena da isključuje svaku, pa i najmanju dozu egoizma (a je li to zaista postignuto?), za predbračne odnose jednako treba reći da su *nedopušteni* u ime još jedne finalnosti ljudske seksualnosti, a to je *prokreativnost*. Nije na ovom mjestu potrebno navoditi mišljenje i učenje tradicije da je prvotna svrha braka prokreacija, nego će biti uputno da se sjetimo učenja Pavla VI u HV, gdje se poziva na Učiteljstvo, koje je tu »nauku izložilo u više navrata«. Ta se nauka temelji »na neraskidivoj vezi između *dvojakog smisla* bračnog čina: smisla sjedinjenja i smisla rađanja. Tu je povezanost Bog ustanovio, i čovjek je ne smije samovoljno raskinuti. Po svojoj najdubljoj razložnosti, bračni čin, dok najuže sjedinjuje bračne drugove, ujedno ih osposobljuje za rađanje novog života, po zakonima koji su upisani u samu narav muškarca i žene. Ako se čuvaju oba ova bitna vida — vid sjedinjenja i vid rađanja — bračni čin u cijelosti zadržava smisao uzajamne i istinske ljubavi, kao i svoju usmjerenost prema visokoj zadaći roditeljstva, na koju je čovjek pozvan. Smatramo da su ljudi našeg vremena na poseban način sposobni uvidjeti kako je ova nauka u skladu s ljudskim razumom« (HV 12).

A ako Papa traži od bračnih drugova da *ne rastavljaju* ta dva smisla seksualnog čina — smisao sjedinjenja i smisao rađanja — što da se kaže o zaručnicima? Mogućnost da ovi, kao, uostalom, i općenito mladi, misle da mogu i fizički zasvjedočavati svoju ljubav time da izbjegavaju učinke te ljubavi (djecu), nije drugo nego teška *posljedica direktne aktivne kontracepcije* koju isto Papino pismo isključuje. »Stoga, ako se poziv rađanja ne želi izložiti samovoljni ljudi, nužno treba priznati neke *neprestupive granice* mogućeg čovjekovog raspolaganja vlastitim tijelom i njegovim funkcijama: granice koje nikome — ni privatnoj osobi ni nosiocu vlasti — nije dopušteno prestatiti« (HV 17). I tako psihološka finalnost sjedinjenja *ne može i ne smije* zaboraviti i zaniijekati biološku finalnost.

Nema sumnje da je taj dokaz *jasan* u svjetlu naučavanja Učiteljstva, no može netko postaviti pitanje da li je uvijek i u svakom slučaju takav. Naime, unatoč nedvojbenom naučavanju Pavla VI »da svaki bračni čin

mora ostati *po sebi* usmjeren na prenošenje ljudskoga života« (HV 11), ima katoličkih autora koji smatraju da pojedini čin treba promatrati »cjelovitosti ili u finalnosti koja objedinjuje sve čine nekog bračnog para. Dotični moralisti gledaju »narav« više u personalističkom smislu; čovjeka, osobu sa svim njegovim cjelokupnim odnosima, a ne toliko samo »biološku narav«. Uostalom, sam Papa dopušta daljnje znanstveno istraživanje, dok je »praktična norma« jasno određena (HV 24). Kad se pak radi o zaručnicima, njihov »stalež« — ako ga tako nazivamo, nije još uopće ni određen za prokreaciju.

Teološki dokaz

Ukoliko nijedan ljudski razlog ne bi apodiktički dokazivao ili ne bi u punini bio »convincens« — takav da uvjerava, kad se želi utvrditi nedopuštenost predbračnih odnosa među zaručnicima, nužno se treba uteći teološkom dokazivanju. Dvoje mladih može nam reći: ne shvaćamo ljudske razloge koje ste nam iznijeli da dokažete nedopuštenost predbračnih spolnih odnosa, ali *vjerujemo Kristu*: pokažite nam da li je to Krist zaista naučavao!

Biblija nas u tome može ne malo iznenaditi. *Stavim zavjetom* ne možemo sa sigurnošću dokazati našu tvrdnju. Šesta zapovijed: »Ne učini preljuba!« (Izl 20,14) odnosi se zapravo na *oženjene* osobe. Tim se isječkom ne može dokazati ni opravdanost spolnih odnosa između nevjenčanih. Čitav, naime, Dekalog nije skup nekih veoma minucioznih i detaljiziranih propisa s nabranjima svake zabranjene stvari. Radi se o zabranama samo onih najkrupnijih stvari koje apsolutno treba izbjegavati. No to ne znači da, recimo, bližnjega mogu na najrazličitije načine maltretirati, jer se to izravno ne spominje u petoj zapovijedi, koja samo kaže: ne ubij! Ne smijem ni dobrodušno dopustiti sve moguće laži i izmišljotine na brata, jer osma zapovijed zabranjuje samo »lažno svjedočanstvo«.

Što se tiče *Novog zavjeta*, možemo navesti najprije Mateja (5,27-28): »Čuli ste da je rečeno starima: 'Ne čini preljuba!' A ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već — u svom srcu — s njom učinio preljub.« Tako je Isus osudio također jednostavnu fornicaciju (griješ sa slobodnom), usavršivši na taj način zakon koji je zabranjivao, bar samo izričito, preljub. Zato se izražava općim izrazima (»žena«), kao da želi kazati: »Tko god pogleda s požudom *udatu* ženu.« Drugim se egzegetama takvo tumačenje tog mjesta kod Mateja čini isforsirano. Bilo kako s tumačenjima, u tom je Kristovu govoru bitno nešto još *važnije*: On ide na *korijen* zla; upire prstom na *želju* koja se rađa u srcu.

Ne može se izravno dokazivati ni iz *pavlovskih* tekstova gdje govori o fornicaciji. Ako fornicacija, prema klasičnoj upotrebi te riječi u našim moralkama, sa sigurnošću označuje odnos između dvije slobodne osobe, ne može se sa sigurnošću kazati da je s tom preciznošću i Pavao upotrebjavao izraz »fornicatio«. Istina je da on isključuje »svaku nečistoću« (Ef

5,3-4), ali dalje ne tumači svoj pojam nečistoće. On je u polemici s poganimima svoga vremena, koji su dopuštali slobodu spolnih odnošaja između neudatih osoba, pa trajno poziva na *posvećenje*, preporučujući da izbjegavaju svaku razuzdanost (1 Sol 4,1-7; Ef 5,1-9). Zatim nabraja plodove duha, stavljajući sve u pozitivnu perspektivu (Gal 5,22).

Kad bi netko tvrdokorno ustrajao u tome da *ne vidi* u Bibliji *temelje* naše teze (da ta nauka nije »uključeno objavljena« istina) pa ako bi na svaki način odbijao da je prihvati »fide divina« — božanskom vjerom, — o kom držanju dogmatičari treba da donesu svoj sud — valja je svakako prihvatiti »fide ecclesiastica« — *vjerom Crkve*. Razlog je u tome što tako *formalno* naučava Učiteljstvo u prošlosti: »O fornikaciji pak, koju čini slobodan sa slobodnom, ne može se sumnjati da ne bi bio težak grijeh, jer Apostol tvrdi i za fornikarije i za bludnike da su isključeni iz Božjeg kraljevstva (usp. 1 Kor 6,9 sl) — (DS 835). Učiteljstvo je fornikaciju označilo kao »po sebi zlo« (DS 2148). Današnje Učiteljstvo smatra je isto tako grijehom, mada izričito o tome nema govora u dokumentima II. vatikanskog sabora. Takvo naučavanje, bez ikakve sumnje, ima *jak oslonac* u Objavi: »Zar ne znate da . . . ni bludnici, ni idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputnici . . . neće baštiniti kraljevstva Božjega« (1 Kor 6,9-10).

Ako je, prema tome, ta istina više *objekt vjere* negoli razuma, bar utoliko ukoliko razumom nije posve lako decizivno isključiti prigovore za takve odnose u svakom pojedinom slučaju, treba da se obratimo kršćanskim zaručnicima, pozivajući se na njihovu *vjeru*, i, prije svega, razvijajući *predispoziciju* u njima da to prime onako kao ono što nam je preko Krista povjereno. Nešto slično je s rastavom braka. Ukoliko trajnost braka ne možemo sa stopostotnom sigurnošću *razumom* dokazati za svaki slučaj, *iz vjere* znamo da se rastava braka odbija; ukoliko bismo na svaki način htjeli dokazati razumom da je rastava zabranjena, opasnost je da naše dokazivanje ne bude uvjerljivo i da više škodi stvari negoli koristi.

Danas se od svećenika traži velika *jakost* a isto tako i od crkvene zajednice da jasno iznesu zaručnicima *normu*, koja će se ovima redovito činiti *odviše stroga*. *Vjera* će nam pomoći da to zgodno iznesemo. Ali potrebno je i *ljudsko* razumijevanje za poteškoće koje doživljavaju zaručnici u tome kako bi uvijek u granicama zgodno zadržali svoje osjećaje. Osobito je teško kad se radi o graničnim slučajevima, kad se oni zaista vole i može se reći da su u toj ljubavi sazreli, pa kad se radi o tome da bi se radije uzeli danas negoli sutra, ali im to nije moguće bilo iz ekonomskih razloga, bilo iz društvenih razloga koji su izvan njih samih, dok su sa svoje strane zaista čvrsto disponirani da na sebe preuzmu sve posljedice — i pravne i moralne — svojih čina.

Jasno, ne radi se nipošto o tome da se zlo proglašim dobrim. No postoji način koji griješi *prekomjernom revnošću*. Ako se sve jednakomjerno proglašuje nedopuštenim, to može nekoga navesti na pomisao da je sve dopušteno. Sigurno nije svejedno jesu li zaručnici pogriješili uza svu naj-

bolju volju da se uzdrže, ili su pogriješili a da se uopće nisu ništa trudili oko uzdržljivosti; da li se vode ispravnim načelima i žele ih na svaki način ostvarivati, pa u slabosti padnu, ili se vode neispravnim načelima, koja potvrđuju njihovu slabost. Ne može se usporediti ili izjednačiti egoistička slijepa strast s onim što se naziva »altruističko darivanje«. Duboko je različna fornikacija izvršena s prostitutkom, koju dotični uopće ni ne poznaje, od čina sa zaručnicom, koju zaručnik odavno voli i koju je definitivno odlučio zauvijek voljeti.

U svakom tom slučaju *objektivno* je grijeh, pa makar s različitom akcentuacijom, ali kad se gleda na osobe, na subjekt koji griješi, dakle *subjektivno*, ponekad grijeh može biti veoma *umanjen*. Personalizacija grijeha traži personalizaciju grešnika, u našem slučaju, zaručnika. To znači da nismo mi oni, pa makar bili njihovi ispovjednici, koji ćemo sa sigurnošću proglasiti kad su njih dvoje na subjektivnom planu pogriješili. To nitko od ljudi ne može bolje reći od *njih samih*, pretpostavivši da su im dobro formirane savjesti. Samo Bog, koji ispituje »srca i bubrege«, može znati kolika je odgovornost i grešnost pojedinih njihovih čina. Kad bismo odviše htjeli dokazati subjektivnu grešnost pod izlikom da treba sačuvati bitnost grijeha i da ih ne smijemo svojom blagošću zavesti, opasnost je ipak da tim putem dođemo kod mladih do toga da u njima postignemo upravo protivno: da uništimo pravi smisao za grijeh: ako je »nužno sve grijeh«, oni će brzo doći do toga da sve odbace s izjavom »ništa nije grijeh«. Mi ne možemo uvijek reći zaručenom mladiću: »Ti je iskorištavaš!« Ali niti on ne može olako ustvrditi: »Ja je samo volim!« Treba uvijek uzeti u obzir gotovo beskrajnu mogućnost raznolikosti situacija i duboku kompleksnost ljudskih srdaca.

Svjedočanstvo iskustva

Mnogi zaručnici smatraju da su predbračni odnosi *nužni* jer kažu, ljubav treba potvrditi, treba vidjeti jesu li jedno za drugo. Prema tome, treba »isprobati« brak, u čemu su upravo predbračni odnosi najbolje iskustvo. Pokušat ćemo odgovoriti na to.

Motivi iluzija

»Ako me voliš, zasjeđoči mi sa sigurnošću!« — redovit je način kako zaručnici žele opravdati svoje spolne odnošaje, koji bi imali biti *dokaz* njihove međusobne ljubavi.

Odmah opažamo da u toj inicijativi stoji *podsvjesna* skrivena težnja za uživanjem ploda prije negoli su se njih dvoje prihvatili na planu zajedničkih definitivnih *svjesnih* zadataka. Jasno, u tom smo slučaju zaista još daleko od one iskrene i zrele ljubavi koja treba da bude najljepša karakteristika zaručničkog doba. Dar vlastitog tijela koji još ne izražava autentičnu i utvrđenu ljubav *ne može* činiti »probu ljubavi«. Nadalje, ako

se njih dvoje zaista vole, ne može se shvatiti da je takav »dokaz ljubavi« onda potreban; ne može se shvatiti kako oni uopće dolaze do toga da osjećaju potrebu da izraze »kontraprobu« svojih afekata, izabirući za to kao instrument »probe« čin, koji u sebi dragocjen, pred vrijednostima opće međusobne fuzije i punog primanja jednoga sa strane drugog partnera — što su već postigli — sigurno je manji, odnosno slabiji »dokaz«.

Ako se pak s »probom ljubavi« namjerava primiti dar vlastitog tijela kao *zalog* i siguran *jamac* da će na svaki način s partnerom ući u brak, onda seksualni čin znači isto kao i zadati »časnu riječ«. U takvom slučaju, ne govoreći ništa o »kupnji« koja se stvarno tu izvodi fizičkim izražavanjem ljubavi, takav intimni odnošaj riskira da bude instrument *ograničavanja* one *slobode* koja je *temelj* tako važnog životnog kontrakta. U svakom slučaju ostaje uvijek istina: *autentična ljubav ne traži da bude plaćena*; dvoje se mladih ljube onako kako su se upoznali i kao zaljubljene osobe pronašli. Sama činjenica da se nešto traži, bilo kojega tipa, kao *garancija* denuncira i degradira afektivnu sferu zaljubljenih na razinu infantilnosti, koja je zaista veoma daleko od svog idealnog oblika ljubavi kao *baze za trajan neraskidljiv brak*.

Donosimo još jedan *motiv*: »Da vidimo da li pristajemo jedno drugome!« Radi se o volji za *eksperimentiranjem braka* (»pokusni brak«), za iskustvom stanovitog sporazuma na način bračnog sporazuma koji bi preventivno jamčio mogućnost zajedničkog bračnog života. Prije svega, stručnjaci općenito smatraju da je *apsolutno nemoguće* steći u tom stadiju pravo bračnog iskustva, jer ovdje riječ »bračno« ne označuje zapravo drugo nego li fizički odnošaj. U tom smislu ima posve pravo Teodor Bovet, protestant, poznati specijalist u bračnim pitanjima, kad veli: »Nije jako mudra stvar htjeti isprobati što je smrt posredništvom dugoga sna; niti može biti mnogo pametnije htjeti imati iskustvo bračnog sjedinjenja, a da se prije ne uđe u brak.« (Cit. B. Häring, *Perché non sono leciti i rapporti prematrimoniali tra fidanzati?*, u *La famiglia cristiana*, 12 aprile 1970, str. 7). Time ne želimo isključiti da sreća dobrog braka ne ovisi također i o dostatnom sporazumu onoga što se odnosi na fizičke međumanifestacije. Ali takav se međusporazum o fizičkim manifestacijama može tek donekle u svojim *bitnim* komponentama prethodno utvrditi putem solidnog plurispecijalističkog ispitivanja, makar se ono i ne vršilo direktnim putem. To ispitivanje, ako i ne daje izravno i konkretno iskustvo, spašava ipak ljubav od kompromisa i od uvjetovanosti. Uostalom, na temelju podataka očito je da je takav ispit vrijedan instrument da se utvrde neki opći faktori s obzirom na zrelost i na međusobnu komplementarnost dotičnog para. A *ono* što još nije istraženo među njima, što zapravo leži u činjenici savršenog slaganja njihovih pogleda, načina, osjećaja, stila života, suradnje i čuvstvenosti, uglavnom služi za to da se u bračnom životu ostvari ona misterična zona i da bude neprestan lanac malih novosti kojima se ljubav hrani, kako bi njihovo zajedništvo bilo uvijek živo i uvijek u progresu.

Danas se mnoge djevojke *hvataju* time da više nisu djevice, jer biti djevica, kažu, »danas je izvan mode«. Jedva se ikad čuje riječ o muškom djevičanstvu, kao da bi mladić bio izuzet od toga da u brak uđe sačuvan. Očito je u tom pitanju mnogo nejasnoća s obzirom na vrijednost djevičanstva i na samo značenje izraza.

Mada se izraz »djevičanstvo« redovito uzima u svom *anatomskom* smislu kao ekvivalent »nedirnutog himena«, treba ga svakako uzeti u njegovu *bitnijem* i autentičnijem značenju kad se time želi označiti »moralni integritet« osobe, a ne samo biološki. Ipak, iznad svih značenja djevičanstvo označuje određen *duh, dispoziciju* da se *otkloni svaki individualistički oblik* odnošaja i seksualnog zadovoljavanja, i to u vidu ljubavi i njenih zrelih izražaja u darivanju.

Prema tome, neka djevojka može izgubiti svoj *fizički* integritet iz uzroka koji su apsolutno neovisni od njezine volje, kao neka urođena anomalija, povreda himena nekim incidentom, povreda pretrpljenim nasiljem i slično, a da ipak ostane »djevica« u potpunom značenju te riječi. No možemo imati i obratan slučaj: neku djevojku koja se svojevolumeno podala nekom čovjeku a da pritom njen anatomski integritet nije bio povrijeđen, očito više je ne možemo nazvati »djevicom« u bitnom značenju toga izraza.

To isto što je rečeno o ženi treba kazati i o *muškarcima*, iako njih narav nije obdaruje nekim ekvivalentnim prirodnim znakom kao što je »himen«, a koji bi mogao poslužiti da se njime dokaže »anatomsko djevičanstvo«. Ali i za njih postoji *smisao ljubavi i darivanja*. Kad to ne bi bilo istinito, tada bi muškarac bio vođen dvostrukim moralom: jednim u službi ženi u smislu njenog totalnog integriteta, a drugim u službi čovjeka kao manje zahtjevnog, provocirajući na taj način, u tvorbi buduće egzistencije u dvoje, diskriminaciju dužnosti i bračne vjernosti.

Ako danas mnoge djevojke smatraju da je djevičanstvo »izvan mode«, onda to proizlazi iz činjenice da u svome životu i u postavljanju svojih osobnih problema nisu nikad poštivale *autentične vidike* ljudske *seksualnosti*, zamjenjujući seksualnost i miješajući je zajedno s interesantnim elementima za zabavu i avanture, i uzimajući je kao faktor da se izade i relaksira iz nervoznih situacija. A pogled koji je po mišljenju mnogih moralista urodio tako pogrečnim stavom dolazi odatle što se u seksualnosti nije poštivao njen karakter *služenja ljubavi i potpunog jedinstva života u perspektivi bračnog sjedinjenja*. Fatalno je što je izvan te čiste i Božje vizije seksualnosti erotizam istu seksualnost doveo do njenih skrajnih konsekvencija: ponajprije do individualnog, veoma intenzivnog i koliko je to samo moguće najčešćeg uživanja, pa, dosljedno, i do *nepoštivanja* ženskog fizičkog integriteta.

Iz svega što je dosad rečeno jasno proizlazi da su takozvani »prigodni predbračni odnosi« — među partnerima koji nisu zaljubljeni i koji se ne misle uzeti — *nered* zloupotrebe seksualnosti izvan okvira ljubavi. To je iskorištavanje seksualnog mehanizma sa svrhom da se pribavi užitak bez obzira na finalnost iste seksualnosti, na njene osobne i socijalne vrijednosti. Takav egoizam i individualizam ne obazire se niti vodi brige o *posljedicama* koje mogu eventualno nastati, a bar na psihološkom polju i nastaju, kod iskorištene osobe. Uzevši u obzir povezanost seksualnosti s čitavim osobnim svijetom čovjeka, tu se radi o *nasilnoj separaciji* tijela od duha pa se tako stvara nasilno stanje, grubo usredotočeno jedino na afektivnim procesima dotičnog trenutka. Jasno je da takvi odnosi priječe autentičnu viziju ljubavi i njenih opravdanih izvanjskih manifestacija, kakve susrećemo kod iskreno zaljubljenih osoba. Opasnost je da se takvim grubim shvaćanjem seksualnosti uđe i u zaručništvo, pa se tu nastavi istom praksom, dapače da se jednako vrši i u braku. Toliko općenito. Pojedinačno možemo reći slijedeće:

Obratno od onoga kako se to *krivo* zamišlja, osobito među mladeži, »prigodni seksualni odnos«, dakle takav koji je izvan svakog konteksta ljubavi, ne samo da sobom ne donosi veću ljudsku *kompletnost* i veću seksualnu *zrelost*, nego mu je posljedica to da u određenim centrima osobnog razvitka izaziva *zastoj i blokiranje* normalnog izražavanja afektivnog svijeta (M. Oraison). Postoji, naime, uska povezanost između intelektualnog, afektivnog i seksualnog svijeta u čovjeku. Upotreba seksusa ili erosa u tom smislu izdvojenog od prijašnje dvije sebi naravne zone — intelektualne i afektivne — isto je kao staviti ga u *nasilno* stanje, ukoliko više nije, kao što bi po svojoj strukturi morao da bude, točka kamo treba stići djelovanjem koje ujedinjuje na veoma visokim osobnim regijama, nego je rezultat *čistog traženja tijela kao laboratorija osjetne naslade*. Takav zahvat separacije tijela od duha u spomenutom procesu seksualnog sazrijevanja, koji inače prirodno ide za dubokim sjedinjenjem i sazrijevanjem osoba, kako je obrazloženo, nije drugo nego *nasilno zaustavljanje procesa sazrijevanja ličnosti*. Takvim su zahvatom atakirana i blokirana ona spontana područja koja uvjetuju prirodan razvitak ličnosti. To je erotski diletantizam i grub egoizam koji toliko toga ruši u mladom čovjeku.

Kad bismo takav odnošaj *usporedili* s odnošajem prostitutke, onda su u bitnosti *jednaki*. Sve je usredotočeno jedino i isključivo na *korištenje tijela*. Sadržaj je, dakle, isti, totalno odijeljen od svoga prirodnog svijeta zdrave afektivnosti, inteligencije i volje, u kome inače upotreba genitalnih funkcija treba da rezultira jedino kao završna točka *duge* pripreve za totalno darivanje drugome.

Iznad svega, za osobu podanu takvom sistemu erotskih zadovoljavanja izvan okvira ikakve ljubavi, fatalno je što se tim načinom *možda zauvijek zatvara* mogućnost *autentične* vizije izražavanja ljubavi, pa i u

fizičkim gestama. Takav će partner veoma teško uspjeti da u svom budućem bračnom paru vidi *duhovne* vrijednosti i vrijednosti prirodnog afektivnog svijeta. On će u svojim izražavanjima intimnosti biti poremećen erotizirajućim oblicima, a time će izgubiti entuzijizam i sposobnost jednostavnog divljenja nad kvalitetama drugoga. Takav će biti uvijek manje sposoban da se iskreno raduje, da traži nove načine iskrene ljubavi. On je strahovito izložen banalnoj i brutalnoj koncepciji svoga bračnog života. Zato nije ništa neobično da takav tip, malo kasnije, a nekad i veoma brzo poslije ženidbe, osiromašen u svojim osjećajnim vrijednostima, sebe doživljava kao frustriranu osobu, razočaranu, ispražnjenu, nesposobnu za nešto više i bolje, a jasno je da i stabilnost takvog braka može ubrzo doći u pitanje. Važno je znati da neka osoba raspolaže *zalihama* u tolikoj mjeri u kolikoj je tu zalihu sebi prethodno pribavila stilom života, idealima i uvježbavanjem sposobnosti da se daje drugome, makar se osobno morala odricati. Sve je to praktički nezamislivo kod čovjeka koji je svoje sastanke pretvorio u čistu izmjenju fizičko-emotivnih senzacija.

Ljubavne igre

Dvije engleske riječi poznate su već u svim krajevima — »flirt« i »petting« — a odnose se na posebne manifestacije heteroseksualnog približavanja, i općenito se upotrebljavaju da označe poljupce, »carezze« ili milovanja, seksualna izviđanja, emotivno-erotičke intimnosti . . . , *sve izvan okvira prave ljubavi*. Radi se o programu dviju osoba na erotsko-seksualnoj bazi izvan nakane budućeg zajedničkog života u braku. Radi se o sastancima zabave, bez ikakvih odgovornih zadataka, jedino s ciljem seksualnog zadovoljavanja. Takvi se sastanci priređuju i događaju među prijateljima, među kolegama, drugovima iz škole, općenito prigodom večernjih priredaba, »žurova«, na izletima, na praznicima, kod nekih zajedničkih priredbi, sletova i u sličnim zgodama. Nerijetko se počinje »čistom« nakanom radi odmora, pa se prelazi na »ljubavni« sektor i ako to uspije, prelazi se na raznolike manifestacije flirta i pettinga.

Budući da su navedene manifestacije jedino u službi erotskih ugađanja *izvan okvira* ljubavi, ne služe ozbiljnom pronalaženju drugoga, međusobnom darivanju vlastitih vrijednosti, upoznavanju zajedničkih ideala, razumijevanju, nego su čiste *manipulacije* koje se zadržavaju na planu erotičkog umijeća i tehnicizama. Tu se radi o *rastavi tijela od srca*, pa više sfere osobnosti ne dolaze u obzir. *Dva tijela* pokrenuta umjetnim stimuliranjem, postaju *dva stroja* podvrgnuta, kao u kakvom laboratoriju, isforsiranim reakcijama sa svrhom da se dođe do sjetilnih užitaka.

Psihologija kaže da takva erotička iskustva, koja se stječu putem manipulacije seksualnih mehanizama, svršavaju »produkcijom« veoma kompliciranih hormonalnih i živčanih sistema, centralnih i perifernih, koji će tek kasnije ispoljiti time zadobivene rane. Radi se o impulsima koji su urođeni i određeni da budu živi *dio ljubavi*, a sad su *nasilno* odijeljeni

od njihovih dragocjenih zadataka, da za sobom ostave fatalna stanja *napetosti* i *psiho-afektivnih* ruševina.

Kod *žene* je protuudar osobito težak. Liječnici izjavljaju da je 90% slučajeva ženske frigidnosti u prvim godinama braka posljedica dugo vrijeme prakticiranog, dubokog, opsesivnog i sistematskog pettinga. Takva, naime forma dugo ponavljano uzbudenja u djevojci izaziva određeni slijed držanja i reakcija, koje veoma dugo ostaju. Pa kako se takva uzbudenja sve više produljuju i produbljuju, kasnije će, u braku, bračni čin biti veoma osiromašena stvar u usporedbi s tim dugim opsesivnim uzbudjenjima produbljivanim kroz godine.

Specijalist A. Miotto (*I fidanzati*, u *La Casa*, ottobre 1970, str. 445) tumači taj *protuudar* na genitalnost žene. Genitalni organ žene je konstruiran na poseban način: posjeduje produljenost u šupljinu i u dubinu, slično bubnju violončela, pa je — ako se radi o inzistenciji uzbudivanja — razumljivo da se ona proširuju i rezoniraju na širokom anatomskom teritoriju, mnogo većem u usporedbi s relativno oskudnim proširivanjem kod muških organa. Tako se događa da orgazam kod muškarca može nastupiti u najkraće vrijeme upravo zbog toga što je anatomski proširenost veoma ograničena. Žena je posve drukčija. Kad je kod muškarca orgazam već davno završen, u ženi se nastavlja ta rezonancija, pa je stoga shvatljivo što djevojka, inače naučena na produljeni petting, može za dugo vrijeme sačuvati u sebi taj val naslade, koji nastavlja vibrirati i rezonirati te provocira zle sne, tešku probavu, moru. . . Sve to može pošteno djevojku pretvoriti u biće žedno naslada, čemu se ona teško opire.

Još jedno značajno tumačenje dvaju specijalista u toj stvari (F. Böckle — J. Köhne)! Dugi odnosi s partnerom na posve seksualnoj osnovi stvaraju *nemogućnost* da muškarac u braku odgovori erotičkim potrebama svoje žene. Igre koje uzbuduju, prakticirane kroz dugo vrijeme i na intenzivan način, mogu dovesti do krivih refleksa. Pa ako je tijelo godinama naučeno da traži nasladu drugim putovima, kasnije će se veoma teško zadovoljiti normalnim bračnim odnosom.

Bitno je kod tih seksualnih alteracija što je tu zaista utemeljena *moralna* osuda zbog poigravanja s ljubavlju. To je sve zapravo *simulacija* onoga što treba da u braku tvori totalnu fuziju dvoje zaljubljenih u svim pravcima i nivoima osobnosti. Time se traži kod partnera ono što je *isključivo rezervirano* za autentičan kontekst ljubavi jedino u funkciji totalne međufuzije u braku. A motiv kojim se takvo ponašanje želi opravdati jest dvostruk: — da dvoje upoznaju sadržaj seksualnog svijeta, ženskog i muškog, — da se tako priviknu na tehniku približavanja. Ako bi to ikada moglo biti istinito kod, recimo, nekih specifično asocijalnih tipova, općenito i normalno uzevši, to nije istina, jer gdje nema ljubavi, sve se svodi na seksualno *izviđavanje* i izvještačeno manevriranje, što se ne može titulirati drukčije negoli kao egoizam i seksualni cinizam.

Govori se o pettingu također *među zaručnicima*. Ako se tim izrazom označuju spontani izražaji međusobne ljubavi, i ne priječe sazrije-

vanje i uzrast iste ljubavi, *oni se mogu odobriti*. Ali ako se tim izrazom »petting među zaručnicima« označuje navika izmjene poljubaca, nježnosti (carezze) i zagrljaja na očito *erotski način* kao *opsesivna i produljena igra*, pri čemu je jasno da se ide za uzbuđenjima i zadovoljavanjem sjetila; u tom slučaju takav »petting među zaručnicima« treba *osuditi* iz razloga koje smo prije naveli.

Nadalje, poznata je stvar da mnoge djevojke pristupaju pettingu pod samo jednim *uvjetom*: da im se pri tom *sačuva* njihov *fizički integritet*. Jasno je da se tu radi o zabludi s obzirom na *bit* problema. Možemo se pitati: što vrijedi taj fizički integritet — koji iz raznih razloga, kako smo rekli, može i uzmanjkati — kad je sve ono što bi moglo tvoriti pravo »djevičanstvo ljubavi« i sadržaj autentičnog darivanja, dano na raspolaganje erotskim kapricima mladića, u biti egoiste i vulgarnog ponašanja. Takav tjelesni integritet tada upravo *ništa ne vrijedi*, pa je (inače znak »nedužnosti«) — ovdje varka i hipokrizija. Možemo, na žalost, reći da je dosta raširena takva hipokrizija djevičanstva. Tjelesno djevičanstvo trebalo bi da bude simbol i znamenje onog dubljeg i mnogo važnijeg djevičanstva *osjećaja*, da se može kasnije potpuno dati drugome na način da zajedno i postupno osvajaju duhovnu intimnost, pa afektivnu i konačno fizičku u braku. Najveća radost ljubavi, kažu stručnjaci, upravo je to zajedničko objavljenje po prvi put u punoj zreloj ljubavi.